

26.93x33.98	1	44	עמוד	מבשרת	זמן	25/04/2023	85857347-7
80790 - בהקשר לציונו - בנימין זאב הרצל							

תרבות ופנאי

מהקונגרס לאופרה

יצירת אופרה ישראלית מקורית וחדשה בבכורה עולמית שעלילתה הסיפור על הרצל שלא הכרנו

צילום: יוסי צבקר

האופרה ישראלית מעלה בבכורה עולמית את 'תיאודור' - אופרה ישראלית מקורית שבמרכזה דמותו של חוזה המדינה.

תהליך יצירתה של האופרה 'תיאודור', נמשך מזה שנתיים ומקורו ביוזמה של הפילנתרופ הנודע דניאל חוסידימן, שהעלה את הרעיון לכ" תוב אופרה על הרצל וסייע להפוך את החלום למציאות באמצעות 'קרן חוסידימן'.

האופרה חוזרת לערש לידתה של הצינונות ובוחנת את הכוחות שדחפו את הרצל להגות את החזון הצינוני שבמרכזו הרעיון המהפכני של הקמת מדינה עבור העם היהודי. היא מתמקדת בסיפורים ובאירועים מתוך הביוגרפיה המוקדמת של הרצל, אשר כמעט ואינם מוכרים לרוב הקהל, ובמניעיו הרגשיים והנפשיים. הרצל הוא לא רק המיתוס המוכר של המנהיג והוגה החזון הצינוני באותה תמונת מרפסת הכול כך מפורסמת. זה תיאודור הרצל שלא הכרנו - גיבור דרמטי, נוגע ללב, עם קשיים רגשיים, המגלה שהמציאות דורסת את חלומותיו, הנע בין ייאוש לשיגעון בעודו מחפש את הדרך להשתלב ולהרגיש שייכות, אך נדחה בכל פעם מחדש.

שני קווי עלילה מובילים את עלילת האופרה: רה: בקו העלילה האחד - הגיבור הוא תיאודור הצעיר, סטודנט בווינה בשנות ה-20 לחייו; ואילו גיבור קו העלילה השני הוא הרצל באמצע שנות ה-30 לחייו, העיתונאי המסקר את משפט דרייפוס בפריז, בעלה של ז'ולי, איתה הוא נמצא במערכת יחסים מורכבת וקשה ואב לא מוצלח לשלושת ילדיו.

העלילה נעה לסירוגין בין שתי הדמויות: תיאודור הצעיר כסטודנט היהודי הראשון שהתקבל ל'אלביה' - אגודת סטודנטים לאומנית פרו-גרמנית. כמו כל חברי האגודה, גם הוא נאלץ לעבור את מבחן הדו קרב כדי להוכיח את זהותו הגרמנית והוא עושה זאת יחד עם חברו היהודי פאול שהתקבל לאגודה אחריו. כמו חבריו לאגודה, גם הוא מריע עם הקהל לאופרה של המלחין הנערץ עליו ריכרד וגנר שהיה לסמל התרבות הגרמנית כבר בתקופתו. חלומות האומיות הגרמנית שלו מתנפצים כאשר בטקס האזכרה לזוגנו, נושא יו"ר אגודת הסטודנטים אליה הוא משתייך, נאום אנטישמי. תיאודור מוחה נגד הדברים ומבקש לפרוש בכבוד מהאגודה, אולם חברי האגודה מחליטים (בעצתו של חברו היהודי פאול) לגרשו בבושת פנים וקובעים כי מעתה לא יקבלו עוד יהודים לאגודה. פאול, שניסה למצוא חן בעיני חברי האגודה, מגורש גם הוא ובסופו של דבר מתאבד. הרצל הבוגר, העיתונאי שמסקר מפריז את משפט דרייפוס, עומד נדהם מול גילויי האנטישמיות של ההמון הצרפתי וחווה שוב בעוצמה את המשבר הטראומטי שחווה בעקבות הגירוש מאגודת הסטודנטים. לצד המשבר האומי, חווה הוא גם משבר בנישואיו האומללים עם ז'ולי, שמבקשת לנטוש אותו. על רקע כל אלה נחוש הוא למצוא פתרון לרדיפת היהודים המתמשכת. לאחר ביקור בכנסייה הוא אפילו מעלה את הרעיון להוביל להתנצרות המונית של כל יהודי העולם בהנהגתו.

בתמונת הסיום מגיעה האופרה לשיא הדרמטי שלה: הרצל הבוגר ותיאודור הצעיר נואשים. בדואט דמיוני ביניהם, מחפשים הם מוצא מהימבוי הסתום. הרצל כמעט יוצא מדעתו ואז מתמלא בחזון חדש - הקמת מדינה לעם היהודי.

שנאשם בבגידה במולדת - אלפרד דרייפוס". לחן: יונתן כנען. בימוי וכתובת ליברית: עידו ריקלין. מנצח: נמרוד דוד פפר. תזמור: ערן זהבי. עיצוב תלבושות: אורן דר. עיצוב תפאורה: אלכסנדר ליסיאנסקי. עיצוב תאורה: עדי שיימרונ. מדריך קרבות הבמה: ברק גונן. עיצוב תנועה: נופר לוינגר. האופרה בהשתתפות סולני וסולניות האופרה הישראלית, תזמורת האופרה - התזמורת הסימפונית הישראלית ראשון לציון ומקהלת האופרה בניצוחו של איתי ברקוביץ': זמר הבריטון עודד רייך בתפקיד הרצל, זמר הבריטון נועם היינץ בתפקיד תיאודור, זמרת המצו סופרן ענת צ'רני בתפקיד ז'ולי (אשתו של הרצל), זמרת הסופרן שקד סטרול בתפקיד פאול פון פורטהיים (ידידו של תיאודור, סטודנט יהודי בווינה), יאיר פולישוק בתפקיד הרמן באהר (יו"ר אגודת הסטודנטים בווינה). משתתפים נוספים: יורי קיסין, טלי קצף, רוזה שריא, תמרה נכות, דורון פלורנטין, אשרי שגב ופניני לאון גרובנר.

מועדי המופע: רביעי, 10.5, 19:30; שישי, 12.5, 13:00; ראשון-שני, 14-15.5, 20:00.
מחירי כרטיסים: 195-445 שקלים.
שעה לפני תחילת כל מופע מתקיימת הרצאת מבוא באורך כחצי שעה באולם. הכניסה להרא צאה חינם לבעלי הכרטיס באותו הערב.
להזמנת כרטיסים: 03-692777 ובאתר האופרה, www.israel-opera.co.il.
בית האופרה על שם שלמה להט (צ"ץ), שד' שאול המלך 19, תל-אביב.

פה שבה הגה את החזון הצינוני. נדמה שחיו של הרצל, כפי שמוכרים הם לנו, מתחילים מהרגע בו צפה, כעיתונאי בן 35, במשפטו של אלפרד דרייפוס בפריז והגיע לתוכנה שהגיע אליה. זה האתוס של אבי הצינונות, כפי שסופר לי וכפי שהכרתי בילדותי. כשבאתי לכתוב יצירה חדשה על חייו של הרצל, פניתי דווקא לחלקים המוקדמים בביוגרפיה שלו - חלקים שהוא מצא לנכון לייפות, לערוך או להשמיט. כבר בקריאה ראשונה בביוגרפיה הנהדרת שכתב עמוס אילון, צד את עיניי אירוע מסוים בנעוריו של הרצל - ההצטרפות, ההתפכחנות וההדחה מאגודת הסטודנטים הלאומנית 'אלביה'. יותר מכל עניין אותי הפער בין מה שמתואר בביוגרפיה לבין התיאור הלאקוני בזיכרונותיו של הרצל, שמכחיש למעשה את רוב הפרשה. השתלשלות המאורעות ההיסטוריים, כפי שעולה מהביוגרפיה, דווקא מחזקת את התובנות של הרצל הבוגר על ההכרח למצוא פתרון לבעיה היהודית. למה נרתע הרצל מהזיכרון הזה? למה הוא מזכיר את הנושא בטון מפויס ואפילו מיופייף? חשבתי לעצמי, כאשר מצנזר אדם רגע דרמטי שהיו בו אכזבה והשפלה - האם לא מדובר בטראומה? טראומה אשר השפיעה אולי על מהלך חייו? ככל שחשבתי, התחלתי לראות קו מקשר בין שני סיפורים. הסיפור הפרטי הקטן והנוגע ללב על נער יהודי שרצה להתקבל לאגודת סטודנטים לאומנית ובסופו של דבר גורש בכוז; לבין הסיפור האחר, ההיסטורי, על קצין יהודי

המלחין, המעבד והמנצח הישראלי יונתן כנען: "האופרה 'תיאודור' מתארת את הדרך שעושה הרצל, בודד ומיוסר, אל חזון המדינה היהודית. במקום להתמקד באירועים היסטוריים, מתרכזת האופרה במאבק פנימי ונפשי. מכאן ההשראה להלחין מוזיקה פועמת, רפטטיבית וחשוכה. הגדרתי אותה לעצמי כ'מוזיקה קולנועית'. היא מבטאת את המרחב המסויט שהרצל נע בו - בין ייאוש מר מהמצב הפוליטי באירופה לבין תחושת הכישלון המוחלט בחיי הנישואים שלו. מתוך אפלה זו, עולים זיכרונות מתקופה מוקדמת בחייו. הרצל המבוגר נזכר בעצמו כתיאודור הצעיר - סטודנט כריזמטי, נחוש להשתלב ולהיות שייך. המוזיקה מחיה את הפלאשבקים האלה לעבר, כמו זיכרון רחוק ומעורפל במקצת, שנצבע בהדרגה בצבעים חזקים. שמחת החיים והנעורים קמים לתחיה במלודיה ובריקוד ברוח הלאומנות הגרמנית-אוסטרית וברוח המזיקה של התקופה. כאשר התחלתי להלחין את 'תיאודור' לפני כשנתיים, לא יכולתי לדמיין שאנו, בני דורנו, נמצא עצמנו בנקודת שבר היסטורית סביב שאלת עתידה של המדינה היהודית. ככל שהתקדמנו בתהליך הכתיבה, חלחלו מאורעות התקופה ליצירה והפכו אותה לרלוונטית יותר מאי פעם ולהזיכרון דמנות עבורנו לחזור אל הטקסטים של הרצל ואל העקרונות הליברליים הנעלים שעומדים בבסיס משנתו".

כותב הליברית והבמאי עידו ריקלין: "סיפור חייו של הרצל מתחיל בדרך כלל מהתקור